

ation Nationale-ból.** Most egy padlásszobában lakik, W.C. a lépcsőfordulóban; a kenyérét hol szobafestéssel, hol csempézéssel keresi, mikor mi adódik, és így él már hosszú évek óta.

A bátyám 1969 óta együtt él egy nem zsidó nővel, aki egy egészen másilyen környezetből, kultúrából jött. A bátyámat olyannak fogadja el, amilyen, soha nem kérdez tőle semmit a múltjáról; tudja, hogy nem szabad. Véletlenül, a bátyám egy barátjától tudta meg, hogy a szülei lágerben haltak meg.

Nagyon szeretem a bátyámat, nagyon fontos nekem; sőt az az érzésem, hogy tőle kaptam azokat a dolgokat, amelyek a leginkább hatottak rám.

Az évek során teljesen megváltozott fizikailag: egy vilnai zsidó szabó kiköpött mása lett, ez döbbenetes. A bátyám aszkétikusan él: teljes egészében elutasítja a fogyasztói társadalmat, nem akar élvezni belőle semmit. Meglehetősen büszke vagyok a bátyámra, meg kell mondanom.

Amikor leltárt készítek az életemről, nem sikerül valami pozitívra. Tulajdonképpen csak másokért élek, mindig mindenki számára elérhető vagyok, végül magamra már semmi se maradt.

Pszichológiát tanultam, nem minden hátsó gondolat nélkül; előtte még tanultam művészettörténetet is; vezettem egy építési vállalatot. Tény, hogy a hivatásomban soha nem akadt semmi problémám, de nem ez a legfontosabb dolog. Úgy érzem, többé-kevésbé kimaradt az életemből a női létem. Másfelől viszont a lányaimmal való kapcsolatban valami nagyon mélyet, nagyon valóságosat érzek. Pedig hát, nem voltam mindig jó anya se. Amikor a gyerekeim még kicsik voltak, klubokba, nyári táborokba küldtem őket, mindent megtettem, hogy függetlenné váljanak, amilyen korán csak lehet, mintha máris valami elválás-félre készültem volna. És amikor láttam, hogy úgy búcsúznak el tőlem, hogy közben egy fikarcnyi aggodalom jelét sem adják, nagyon boldog voltam.

Négy éve nálunk lakik a fiatalabbik lányom egy barátője. Orosz származású lány. Azt hiszem, teljesen otthon érzi magát nálunk, ugyanúgy, a megkérdezésem nélkül felveszi a ruháimat, mint a másik kettő, és ha valami olyasmit csinál, ami nem tetszik neki, ő is éppen olyan vehemensen adja a tudtomra.

Egy barátom a szememre hányta, hogy nem neveltem a lányaimat zsidó környezetben. „Így nem lesznek gyökereik” – mondta.

De hogyan adhatnám tovább nekik azt, amit én magam sem kaptam meg?

PÉCSI KATALIN FORDÍTÁSA

* Beate Klarsfeld, a bujkáló háborús bűnösök után nyomozó szervezet egyik vezetője, könyve jelent meg a deportálásokról.

** A francia állami iskolarendszer. (Ford.)

Vajda Sándor /

HALOTTI BESZÉD

»Karatok fel és le,
Lábakat fel és le,
És a félelem vonuló hamuszürke láthatárán
A halál csillagzata óriásian
Mint az idők órája állt.«
NELLY SACHS

*A kandallókban elégetett arcotokból
síró szemetek néz rám,
és elégett gyermekek,
akiktől az Ég elfordult,
a planírozott auschwitzi sétány
kezetek, hajfürtötök, ajkatok volt,
most láb tapossa és autó,
és a ciklon-gáz megfojtott,
az orv, kegyetlen, gomolygó,
és sziszegő sötétje,
és a tűz, a kandallókban a tűz!
meggyújtott testetek örökre eltűnt,
elvesztetek, elpusztultatok,
elfelejtkezett rólatok a virradat,
Te Uram, Örökkévaló, a Világ királya,
és Eged, hol volt? Hol?
A lángokban nem voltál a gyerekekkel,
nem égtél velük a kandallókban,
nem oszlottál gyerekestűikkel korommá,
nehéz, gomolygó, sikongó füstté:
lelkemre zuhan örök éj.*

